

**ГУМАНІСТИЧНІ ЦІННОСТІ
СВІТОВИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ
І ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОГО СВІТУ**

Збірник студентських наукових праць

Випуск 5

**Кривий Ріг
2010**

УДК 930.9(082)

ББК 63.3(0)

Г94 Гуманістичні цінності світових цивілізацій і проблеми сучасного світу: Збірник студентських наукових праць. Вип. 5 /
Гол. ред. О. І. Кожухар. – Кривий Ріг, 2010. – 247 с.

До збірника включені доповіді та повідомлення, які були виголошені на V Всеукраїнській студентській науковій конференції «Гуманістичні цінності світових цивілізацій і проблеми сучасного світу», що відбулася 25–26 березня 2010 р. в Криворізькому державному педагогічному університеті. Автори розглядають особливості життя людей в усі історичні епохи, їх потенціал, потреби, мотиви і результати діяльності, аналізують еволюцію економіки і науково-технічного прогресу та їх наслідки, досліджують розвиток соціально-політичних систем та духовної культури окремих народів, локальних і світових цивілізацій.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та усіх, хто цікавиться історією і кому не байдуже майбутнє людства.

Редакційна колегія:

Кожухар О.І., кандидат історичних наук, доцент

Мак Т.Ф., кандидат історичних наук, доцент

Чирва Ю.І., кандидат історичних наук, доцент

Яшин В.О., старший викладач

Журба Л.В., асистент

Рецензенти:

Лобанова А. С., доктор соціологічних наук, професор

Барабаш Н. О., кандидат історичних наук, доцент

*Затверджено до друку Вченою радою
Криворізького державного педагогічного університету
(протокол № 8 від 11.03.2010).*

Мови видання: українська, російська.

Редакція не обов'язково поділяє думки авторів.

Статті подаються в авторській редакції.

Відповідальність за достовірність цитат, посилань, статистичних матеріалів та ін. покладається на авторів.

© КДПУ, 2010.

ЗМІСТ

Секція 1. Людина в історії: потенціал, потреби, мотиви діяльності.....	4
<i>Третяк Маргарита</i>	
Панеллінська Програма Ісократ.....	4
<i>Міхова Домнікія</i>	
Постать Олександра Македонського в оцінках зарубіжних істориків	7
<i>Новікова Я. В.</i>	
Етичне вчення Сергія Радонежського як консолідуючий елемент російського суспільства у XIV ст.....	10
<i>Старушенко Віктор</i>	
Повсякденне життя Січі: спогади запорозького Кухара.....	12
<i>Гаврилюк В. В., Гринчук А. С.</i>	
Станіслав Конєцпольський: видатний військовий та політичний діяч Речі Посполитої	15
<i>Носенко Марина</i>	
Розрив між українським гетьманом та московським царем: причини та наслідки	19
<i>Охремяк Віталій</i>	
Военное искусство Наполеона Бонапарта	22
<i>Муратова Л. С.</i>	
Огляд історіографії, присвяченої життєвому шляху та політичній діяльності Отто фон Бісмарка.....	25
<i>Казарян Кіма</i>	
О. Ф. Керенський: ліберальний політик чи дилетант?.....	28
<i>Божко Олексій</i>	
Церемоніал та придворний етикет української держави Павла Скоропадського.....	31
<i>Шагала Алина</i>	
Переоценка В. В. Набоковым роли Н. Г. Чернышевского в истории русской культуры в художественном пространстве романа «Дар».....	37
<i>Шумейко Анна</i>	
Геноцид – трагедія сучасності	40
<i>Павлючик Тетяна</i>	
Студентство Закарпатської України в подіях 1938 р.....	43
<i>Дробот Артур</i>	
Відносини між православними конфесіями в Україні за умов гітлерівської окупації	46
<i>Погорєлова Олеся</i>	
Жінка в політичному житті Японії (1945 р. – початок ХХІ ст.).....	50
<i>Швидка Ірина</i>	
Борис Мозолєвський – відомий історик України.....	53
<i>Божко Марина</i>	
Гуманізм поезії Віктора Цоя	56
<i>Тростогон Вікторія</i>	
Постгуманістичний поворот у сучасному суспільстві.....	59
<i>Шевченко Олена</i>	
Особливості формування політичної свідомості українського суспільства на сучасному етапі.....	64

Пізніша загальна ненависть до Керенського мала підставою нездійснені надії. У пам'яті більшості він залишився як людина, що розвалила Росію, привела до влади більшовиків. І лише небагато, ті, хто зберіг пам'ять про «епоху надій», не зрадили нарузі її головного героя. Отже, О. Керенський був несвідомим заручником боротьби за владу, яка на той час потребувала сильну диктаторську руку, а не політика наділеного ораторськими здібностями.

Література

1. Сверчков Д. Ф. Керенський. Л., 1927.
2. Голюков Д. Г. Феномен Керенського // Отечественная история. 1992. № 5; Колоніцький п.І. Загадка Керенського // Звезда. 1994. № 6; Старцев в.І. Керенський: шарж і воля // Диалог. – 1990. – № 16.
3. В-ЙВ. А. Ф. Керенський. – Пг., 1917. – С. 3.
4. «Майбутній артист Імператорських театрів». Листи Олександра Керенського батькам // Джерело. – 1994. – № 3.
5. Олександр Федорович Керенський: по матеріалах Департаменту поліції. – Пг., 1917. – С. 6.
6. Брюс-Локкарт Р. Г. Історія зсереди: мемуари британського агента. – М., 1991. – С. 163.
7. Шидловський СІ. Спогади // Февральская революция в описі білогвардійців. – М., 1926. – С. 12.
8. Шульгин В. В. Роки. Дні. 1920. – М., 1990. – С. 443.

Божко Олексій

*Криворізький державний педагогічний університет,
історичний факультет
Науковий керівник: к. і. н., доцент Печеніна Н. А.*

ЦЕРЕМОНІАЛ ТА ПРИДВОРНИЙ ЕТИКЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО

Державотворчі процеси, що відбуваються сьогодні в Україні, звертають увагу дослідників та й просто зацікавлених громадян на аналогічні процеси, які відбувалися у минулому нашої держави. Тому не випадково, що досить жвавими на тепер є дослідження політичної історії Гетьманщини та, особливо, тих державних утворень, які виникали протягом Українських національно-визвольних змагань 1917 – 1921 років. Звичайно, Гетьманат П. Скоропадського не є винятком.

У визначенні форми його державного устрою на даний момент дослідники не мають єдиної точки зору. Одні вважають його диктатурою, розцінюючи П. Скоропадського як своєрідного президента республіки з надзвичайними повноваженнями, інші – вважають Українську Державу монархією, спираючись на методи правління гетьмана, його пов'язаність з російськими дворянськими колами та на дещо консервативну ідеологію, яку він сповідував. Допомогти визначитися у даному питанні може вивчення церемоніалу та придворного етикету Другого Гетьманату, який на сьогодні є малодослідженим. Тож деякі кроки у цьому напрямку ми намагалися здійснити у даній статті, в якій спробували дослідити зовнішню, публічну сторону життя гетьмана.

Неабияке значення для початку правління будь-якого володаря має церемонія інтронізації чи інавгурації – урочистого вступу на посаду. Основна суть церемонії полягає у тому, аби наочно продемонструвати суспільству легаль-

ність приходу правителя до влади. У випадку з Павлом Скоропадським, слід зазначити, що ніякого розробленого сценарію або «чинопоследования» такої церемонії не було, і сама вона відбулася доволі стихійно, а до того їй передувала ще й процедура обрання гетьмана. Усе це відбулося наступним чином. 29 квітня 1918 року у будівлі Київського цирку об 11 годині відкрився Всеукраїнський з'їзд хліборобів. Делегати з'їзду у своїх виступах висловлювали непокоення діями уряду, відсутністю порядку в країні. Настрій присутніх ставав дедалі рішучішим, почалися висловлюватися думки про передачу влади одній особі. Про це було сповіщено генерала П. Скоропадського, який одразу ж прибув до цирку на автомобілі у супроводі генерального писаря Полтавця та свого ад'ютанта Зеленецького. По будівлі цирку було розставлено караул. В той час, коли він зайняв невелику бічну ложу у залі, доповідач обгрунтовував необхідність сильної влади в особі гетьмана, а наступний учасник у своїй промові назвав ім'я Скоропадського та запропонував його кандидатуру. Це викликало хвилю ентузіазму серед присутніх. Генерал підвівся і виголосив промову. Пізніше він згадував: «Я не ожидал, что провозглашение меня гетманом произойдет именно так, как это случилось на самом деле. Я почему-то думал, что настроение будет более деловито спокойное, что будет баллотировка, что придется выступать с программной речью. На самом же деле это был такой экстаз, где все условности исчезают... По окончании моих слов новые овации. Меня понесли на эстраду и тут начали качать». На хвилі емоційного піднесення хтось із натовпу вигукнув: «Молебень, на Софіївську площу!». Пропозиція була схвалена гучними вигуками [6, с.154-155]. Так відбулося обрання генерал-лейтенанта Павла Скоропадського у гетьмани.

Урочистий молебень, який практично мав значення інавгурації, очолив Преосвященний Никодим (Кротков), єпископ Чигиринський, котрий у той час керував Київською єпархією. На Софійській площі зібралися делегати з'їзду в очікуванні новообраного гетьмана, який приїхав через півгодини. У Софіївському соборі його зустріло київське духовенство, єпископ Никодим надав йому своє благословення, після чого присутні хресним ходом вийшли на площу перед пам'ятником Б. Хмельницькому. Тут був відслужений молебень, по закінченні якого єпископ Чигиринський звернувся до гетьмана з привітальною промовою. Після цього хор урочисто заспівав «Многи лета господину нашему, Гетману усей Украины», а на завершення грянули святкові дзвони. Під привітання присутніх, Скоропадський поїхав додому [6, с.155-156].

Після завершення перевороту, який здійснився того ж вечора, під резиденцію гетьмана було відведено колишній будинок київського генерал-губернатора. В'їзд до нього відбувся приблизно о 2 годині ночі, тому про особливі церемонії з цього приводу не могло бути й мови: «Помню, что переезд из дома Безаков на Институтскую представлял довольно смешное зрелище. Я ехал в автомобиле, снабженный одеялом и подушкой (мои вещи где-то затерялись). В этот же автомобиль надела масса народа. Мы смеялись, находя, что торжественный въезд нового правительства не представляет величественного зрелища» [6, с. 157]. Слід зазначити, що Скоропадському його оточення неодноразово вказувало на необхідність переїхати у Царський (Маріїнський) палац, який був набагато зручнішим і більше відповідав статусу гетьмана. Але він від-

хилив цю пропозицію: «Я этого, особенно вначале, не хотел, мне в этом не хотелось уподобиться Керенскому, который, несмотря на многочисленные демократические уверения, начал с того, что разместился в Зимнем дворце» [6, с. 243]. Необхідно відзначити й те, що інаугурація гетьмана в ході його обрання та урочистого молебну не означала того, що він став повноцінним монархом – коронованою особою. Навіть пізніше, коли вже новообраний митрополит Київський і Галицький Високопреосвященний Антоній (Храповицький) неодноразово натякав гетьману на необхідності влаштувати щось на зразок коронації, Скоропадський, на здивування митрополита, відмовлявся [6, с. 200].

Одним із основних атрибутів будь-якого монарха є його титул, який не лише являє собою форму звернення до особи правителя, але й підкреслює його правовий статус у державі та особливе положення в суспільстві. Форма титулу глави Української Держави сформувалася не одразу. Згідно Грамоті до всього українського народу (29 квітня 1918 року), Павло Скоропадський прийняв на себе титул «Гетьман всієї України» [3, с.100], а безпосередньо пов'язаний із ним титул «Ясновельможний» вже зустрічається у протоколі засідання Ради Міністрів від 2 травня [8]. Цей титул був історично обумовлений та відповідав особливостям державного устрою Гетьманату. Так, посол Німеччини в Україні барон А. Мумм вважав гетьмана чимось середнім між правлячим монархом і президентом республіки, тому при підготовці візиту глави Української Держави до Німеччини він запропонував імператорові вжити до гетьмана офіційне звертання «Durchlaucht» [5, с.44], яке в перекладі на російську означає «Ваша Світлість». Згадуючи свою зустріч із кайзером (5 вересня 1918 року) та його промову, гетьман особливо звертає на це увагу: «Собственно, новое в этой речи было то, что он величал меня «Дурхляухт» и говорил о самостоятельной Украине» [6, с.275].

Для того, аби зрозуміти причину особливої уваги П. Скоропадського на цю обставину, спробуємо простежити еволюцію його титулу. Гетьман України був спадковим дворянином, але належав до нетитулованого дворянства (титоловані – князі, графи, барони), по відношенню до якого у зверненні мала використовуватися формула «Ваше благородіє» [7, с.33]. Як генерал-лейтенант російської армії, по чину він належав до 3 класу Табелю про ранги Російської імперії, і відповідно мав титулування «Ваше Превосходительство» [7, с.21], яке було вищим за попереднє. Титул «Durchlaucht», тобто «Ваша Світлість», надавався князям імператорської крові або князям за особливим пожалуванням государя [7, с.61, 57]. Тому звернення Вільгельма II до нього таким чином й викликало відповідну реакцію у гетьмана, бо воно ніби підвищувало його статус. Можливо було вирішено, за порадою А. Мумма, застосувати цей титул як середній між «Ваша Величність» по відношенню до правлячих монархів, та «Ваше Превосходительство» (еквівалентний титулу «Ексцеленція») для некоронованих глав держав та глав урядів.

Важливо також відмітити ще одну цікаву обставину: за сучасним російсько-українським словником титули «Ваша Світлість» та «Ясновельможний» є ідентичними [9]. Можливо, це у той час не усвідомлювалося, і тому епітету «Ясновельможний» приділялося значення специфічного українського титулу, значення якого за відсутності загальноживаності було забуте, і відновилося

як щось своєрідне для посади гетьмана, яке не має аналогів. Отже, повний титул Павла Скоропадського мав наступний вигляд: «Його Світлість, Ясновельможний Пан Гетьман всієї України». Він підкреслював як історичний зв'язок Української Держави із Гетьманщиною, так і монархічний характер Другого Гетьманату. У повсякденному звертанні використовувалися такі формули як «Пан Гетьман», «Ваша Світлість», рідше – «Ваша Ясновельможність». Слід зазначити, що Австро-Угорська імперія піддавала сумніву титул П. Скоропадського «Гетьман всієї України», побоюючись сепаратистських настроїв у Галичині. Певне напруження у стосунки вносила і та обставина, що ерцгерцог Вільгельм Габсбург, відомий в українських колах як Василь Вишиваний, розглядався деякими політичними колами як претендент на українську владу [5, с.45].

Важливе місце у системі церемоніалу та етикету займає герб, на якому зображено предмети, що характеризують його власника. Державний Герб Другого Гетьманату був затверджений 29 листопада 1918 року [2, с.108], хоча робота над його проектом почалася значно раніше. Він був виконаний Георгієм Нарбутом і за задумом автора мав підкреслювати зв'язок Української Держави з Київською Руссю, Гетьманщиною та Українською Народною Республікою [2, с.106]. Державний Герб являв собою зображення козака з мушкетом на плечі на восьмикутному тлі, у верхній частині якого було розміщено володимирський тризуб. Навколо восьмикутного щита бував рослинний орнамент, виконаний у стилі козацького бароко. На нашу думку, у гербі Гетьманату можна простежити певну ідею «культу особи», як можна було б висловитися на радянський манір. Такий «культ особи» взагалі характерний для монархій, свідченням чого може бути державний гімн Великобританії «God save the Queen» чи Російської імперії «Боже, царя храни». Тому, на нашу думку, козак з мушкетом не лише підкреслював спадковість із Військом Запорозьким, а й ніби ставав уособленням самої персони гетьмана, так само як литовський герб «Погоня» та герб Московської держави (вершник, що вражає змія) символічно зображали особу великого князя. Цікаво й те, що тризуб використано не як основний елемент гербу – його встановлено зверху щита як своєрідну корону, що також мало підкреслювати монархічний характер Української Держави. Даний герб містився також на державній печатці та на особистому штандарті гетьмана.

На окрему увагу заслуговує і герб самого П. Скоропадського, в якому було поєднано елементи родового герба та герба Війська Запорозького: у правій половині щита козак з мушкетом, а в лівій – три срібні перевернені стріли. Нашоломник крім пир'я страусів мав ще й булаву. Мантия герба, підбита соболями, замість традиційної корони була увінчана гетьманською шапкою [4, с.167]. Слід зазначити, що члени гетьманської родини мали свої власні прапори, у чому важко не простежити наслідування системи відзнак в імператорській родині Російської імперії. За основу кожного із особистих прапорів членів гетьманської родини було взято державний прапор, з подальшими варіаціями різних елементів. Особисті прапори були розроблені для гетьманича, членів гетьманської родини чоловічої статі, для гетьманової та для гетьманівни. Ця обставина також наводить на думку, що в даному випадку впроваджувалася ідея династичності, наступництва гетьманської влади, хоча прямих нормативно-правових актів на цей рахунок не було.

Тепер перейдемо безпосередньо до придворного етикету та церемоніалу гетьманського двору. Місцем суцього застосування їхніх норм були офіційні державні заходи, такі як паради, закордонні візити, звані обіди, святкові богослужіння тощо. Щодо цієї сторони свого життя П. Скоропадський згадував: «Жизнь протекала у меня в какой-то лихорадочной работе, приходилось работать положительно до изнеможения. При всем моем желании показаться публике, я имел возможность делать это очень редко. Это было, конечно, пробелом в моей деятельности, так как ничто так не популяризирует, как личное появление» [6, с.213]. Однак, не дивлячись на те, що урочистості за участю гетьмана були не частими, нижче ми розглянемо деякі з них, адже вони тим більше заслуговують на нашу увагу.

Як вже зазначалося, окремим видом офіційних державних заходів були військові паради. Один із них був влаштований 1 вересня 1918 року під час огляду гетьманом зведеного полку новоствореної в Австро-Угорщині, з числа українських військовополонених колишньої царської армії, Сірожупанної дивізії. За повідомленням пресового відділу групи армій Ейхгорна парад відбувався вранці на Катерининській вулиці поблизу німецької комендатури та Палацу Гетьмана, у присутності німецької та австрійської військової влади. Вояки у сірих одностроях з підрізаними на козацький манір жупанами, справляли чудове враження. Гетьман з'явився зі своїм Особовим Штабом в козацькому однострої та обійшов фронт. Після цього відбулося урочисте церковне богослужіння за участі хору офіцерів, загони яких стояли позаду. Особливо сильне враження справило на присутніх закінчення молебну, коли гетьман поцілував хрест і надихнув офіцерський хор на виконання національного гімну. Після свята перед гетьманом та його почтом пройшли загони. Під кінець гетьман виголосив промову, в якій він привітав вояків як перших оборонців та захисників української національної ідеї. По закінченні промови довго та гучно лунало «слава», протягом якої грав гімн. Жваві вигуки загонів вітали гетьмана при від'їзді [1, с.109-110].

Окремим важливим пунктом етикету були відносини із представниками німецької влади в Україні. Стосовно цього Скоропадський зазначав: «В первые дни Гетманства... для меня особой заботой было установление определенных отношений как с немецким «Оберкаомандо», так и с послом Муммом и австрийским посланником Принцигом. Мне пришлось сделать визит фельдмаршалу Эйхгорну и двум указанным лицам... Мой первый визит был обставлен некоторой торжественностью. Я считал своим долгом обратить на это внимание, конечно не из тщеславия, но, зная, насколько немцы, особенно военные, придают значение мелочам этикета. Я не хотел, чтобы мое появление было истолковано как поездка на поклонение, а хотел, чтобы это было принято как простой долг вежливости фельдмаршалу. Греннер, его начальник штаба, в этом отношении был человек чрезвычайно понятливый и мой престиж среди немцев никогда не ронял, да я и сам в этом отношении считал своей обязанностью быть щепетильным» [6, с.171].

Серед офіційних заходів гетьман згадував званий обід на честь фельдмаршала Ейхгорна [6, с.191], урочисте богослужіння в Софії Київській, під час якого було затверджено обрання Київським митрополитом Антонія Храпови-

цького [6, с.198], відкриття українського клубу, після якого відбувся святковий концерт [6, с.213], офіційний прийом головнокомандувача австрійської армії [6, с.239-240]. Наприклад, про святкування Великодня гетьман писав: «Мы пышно отпраздновали Пасху 1918 года. Я приказал открыть церковь, которая находилась при Гетманском Дворе, и назначить причт... На пасхальную заутреню я пригласил всех ближайших деятелей в новом правительстве и высших чинов «Оберкомандо». Видимо, благолепие нашего служения понравилось последним» [6, с.174].

Однак найбільш цікавим у цьому відношенні є візит гетьмана до Німеччини, адже це був єдиний закордонний державний візит за весь час короткого правління П. Скоропадського, і до того ж, приймаючою стороною була коронована особа. Саме під час візиту відбулося ставлення німців до гетьмана як до глави союзної держави, хоча б на декларативному рівні. Центральне місце у перебуванні в Німеччині мала зустріч з кайзером Вільгельмом, яка відбулася у Вільгельмштрассе. Імператор зустрів гетьмана стоячи, неподалік від дверей. У своїй розмові вони не торкалися політики. У цей час кайзер вручив П. Скоропадському Великий хрест ордена Червоного Орла та власноруч надів йому на плече. Під час сніданку, який відбувся у вузькому колі, гетьман сидів навпроти імператора. Розмова йшла про особисте життя, про полювання та коней. Потім Вільгельм II виголосив промову, у якій називав гетьмана Світлістю та говорив про незалежність України, що вже згадувалася раніше. У відповіді П. Скоропадський дякував за прийом, підняв келих за здоров'я імператора та німецького народу, але ніяким чином не обмовився про німецьку армію. Після сніданку глави держав піднялися на терасу, де йшла розмова про долю Миколи II. Того ж дня ввечері гетьман відвідав оперу, де сидів у імператорській ложі [6, с.275-277]. Загалом, державний візит Павла Скоропадського до Німеччини тривав з 3 по 13 вересня. Протягом усього часу гетьман мав зустрічі з міністром закордонних справ, канцлером, імператором, принцом Генріхом (братом кайзера), генералами Гінденбургом і Людендорфом; відвідав Берлін, Кассель, Кельн, заводи Круппа, Кіль. За увесь час перебування за кордоном, його зустрічали високопосадовці імперії та супроводжували німецькі ад'ютанти, скрізь йому давалися почесні як главі союзної держави.

Таким чином, підходячи до завершення, можемо зазначити, що церемоніал та етикет були важливими складовими публічного життя гетьмана України Павла Скоропадського. Усі зазначені офіційні заходи мали піднімати престиж глави держави серед власного народу, для чого його оточенням використовувалися усі можливі засоби. Також слід підкреслити, що аналіз титулу, державних та особистих символів дозволяє припустити, що у визначенні державного устрою Другого Гетьманату терези більше схиляються на користь монархії, ніж диктатури.

Література

1. Гай-Нижник П. Невідомий документ про «Сірожупанну» дивізію / П. Гай-Нижник // Київська старовина. – 2008. – № 1. – С. 105 – 110.
2. Гай-Нижник П. П. З історії створення Державного Герба та Печатки Української Держави Павла Скоропадського / П. П. Гай-Нижник // Архіви України. – 2001. – № 6. – С. 104 – 108.
3. Грамота до всього українського народу // Верстюк В. Науково-документальна збірка до 90-річчя запровадження державної служби в Україні / [Упоряд. А. Вишневецький]. – К.: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2008. – С.100 – 101.

4. Лукомский В. К. Малороссийский гербовник / В. К. Лукомский, В. Л. Модзалевский. – К.: Либіль, 1993.
5. Пиріг Р. Я. Гетьманат Павла Скоропадського з погляду німецько-австрійських союзників / Р. Я. Пиріг // Український історичний журнал. – 2008. – № 4. – С. 38 – 47.
6. Скоропадский П. Воспоминания: конец 1917 года по декабрь 1918 года / П. Скоропадский // Спогади (кінець 1917 – грудень 1918) – К., Філадельфія, 1995. – С.45 – 325.
7. Шепелев Л. Е. Титулы, мундиры, ордена в Российской империи / Л. Е. Шепелев. – Л.: Наука, 1991. – 226 с.
8. Протоколи засідань Ради міністрів Української Держави під головуванням тимчасово виконуючого обов'язки голови Ради міністрів М. Василенка. 2-3 травня 1918 р. // www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=1219503
9. Ясновельможний // slovopedia.org.ua/47/53423/355429.html

Шагала Алина

*Криворожский государственный педагогический университет,
факультет иностранных языков
Научный руководитель: Мохначева О. В.*

ПЕРЕОЦЕНКА В. В. НАБΟКОВЫМ РОЛИ Н. Г. ЧЕРНЫШЕВСКОГО В ИСТОРИИ РУССКОЙ КУЛЬТУРЫ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ПРОСТРАНСТВЕ РОМАНА «ДАР»

В русской литературе XX века В. В. Набоков занимает особое место. Его писательская биография, начавшаяся на исходе «серебряного века» русской поэзии, охватывает почти все хронологические этапы XX века вплоть до 70-х годов. В этом отношении именно набоковское творчество обеспечивает преемственность современной русской литературы по отношению к литературе начала XX века. По степени воздействия на стилевые процессы в русской, да и в мировой литературе последней трети XX века. В. Набоков – один из самых современных, самых эстетически влиятельных художников. «Творчество Набокова причастно истории сразу двух национальных культур – русской и американской; причем и русскоязычные, и англоязычные произведения писателя – выдающиеся художественные явления, подлинные литературные шедевры»[8, с.54]. На протяжении всей своей творческой жизни Владимир Набоков никогда не был обделен вниманием критиков. О нем писали В. Ходасевич, В. Вейдле, П. Бицилли, Б. Бойда, Ж. Бло, В. Александров, Н. Анастасьев, Б. Носик и мн. др. И в наше время немаловажное внимание уделяют В. Набокову и его творчеству, которое демонстрирует немаловажные явления истории.

В творчестве В. Набокова отразилась та страшная катастрофа, которую он пережил в 1919 г., – эмиграция из России. Герои Набокова – это эмигранты, которые, как и автор, утратили свою Родину, но, как и он, бережно сохранивший ее в памяти. Некоторые исследователи считают тему Россия одной из ведущих тем, и эта мысль связана с тем, что автор показывает жизнь русской эмиграции за границей, то, что для изгнанников ни Советская Россия, ни чужбина не могут стать новым Отечеством. Но, по мнению В. Набокова, настоящая Россия для них – это уже не главное. Главное – тот образ «вечной» России, потерянного рая, который герой увез с собой в изгнание.

В работах о жизни и деятельности Н. Г. Чернышевского – Ю. М. Стеклова, А. П. Скафтымова, М. М. Розенталя, В. Н. Замятина, В. Я. Зевина, Г. Г. Водо-